

על פי סדר המועדים, ומסכתות נוספות, תכנית הלימודים החדשה במשנה

חודשים חשון- כסלו

מסכת תענית - פרק א'

נושאי הפרק: זמן שאלת / הזכרת גשמים, התעניות בזמן עצירת גשמים

מסכת תענית: פרק א' משנה א'

נושא המשנה: מאימתי מתחילים להזכיר גבורות גשמים

מושגים:

- א. מאימתי - ממתי.
- ב. מזכירין - הזכרת גבורות גשמים - אמירת: "משיב הרוח ומוריד הגשם" בברכה השנייה של תפילת העמידה (גבורות ה'). בברכה זו מציינים את גדולתו של הקב"ה כמוריד גשמים.
- ג. מחלוקת - תלמידי חכמים החולקים ביניהם סביב נושא מסוים, הלכתי או רעיוני, כל אחד מבטא ומביע את דעתו על פי הבנתו, מזווית ראייה שלו והמקור עליו הוא התבסס.
- ד. שאילת גשמים - בקשת: "ותן טל ומטר לברכה" בברכת "ברך עלינו..." או "ברכנו". למילה שאלה שתי משמעויות בעברית: 1. בקשה. 2. בירור דבר מה.
- ה. חג - כינוי לחג סוכות בלשון חז"ל.
- ו. רבי אליעזר - בשמו המלא רבי אליעזר בן הורקנוס או רבי אליעזר הגדול - מגדולי התנאים בדור השני, בתקופת חורבן בית שני ולאחריו, מבחירי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי, כונה על ידו: "בור סוד שאינו מאבד טיפה" גיסו של רבן גמליאל דיבנה (בעלה של אחותו אימא שלום).
- ז. רבי יהושע - רבי יהושע בן חנניה הלוי, תנא בדור השני. תלמידו הגדול היה רבי עקיבא, בר פלוגתא של רבי אליעזר. התפרנס מייצור ומכירת פחמים. בהיותו ילד קטן, הייתה אמו מוליכה את עריסתו לבית המדרש "בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה", ועל כך שבחו רבו - רבי יוחנן בן זכאי "אשרי יולדתו".
- ח. בעונתו - בזמנו.

(א) מאימתי מזכירין גבורות גשמים?

רבי אליעזר אומר: מיום (טוב) הראשון של חג.
 רבי יהושע אומר: מיום טוב האחרון של חג.
 אומר לו רבי יהושע: הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג, למה מזכיר?
 אומר לו רבי אליעזר: אף אני לא אומרתי לשאול,
 אלא להזכיר, משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו!
 אומר לו: אם כן, לעולם יהא מזכיר:

סיכום המשנה :

במשנתנו מתנהל דיון בין רבי אליעזר ורבי יהושע, לגבי התאריך בו מתחילים בהזכרת הגשם בתפילת העמידה (משיב הרוח ומוריד הגשם). כל אחד הסביר על פי סברה והגיון את דעתו. **והשיב לטענות חברו.**

שאלות משנה א'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. במשנתנו מוזכרים שני תנאים - שני אומרים. והם: _____
א. התנא: _____ מה ידוע עליו: _____
- ב. התנא: _____ מה ידוע עליו: _____
3. **"מאימתי מזכירין גבורות גשמים?"**.
סמנו את התשובה הנכונה לכותרת של המשנה.
א. באיזה מקום בתפילת עמידה מזכירים **"גבורות גשמים"**?
ב. באיזו תפילה מתפילות היום מזכירים **"גבורות גשמים"**?
ג. מאיזה תאריך בשנה מזכירים בתפילה **"גבורות גשמים"**?
ד. באיזו שעה מזכירים בתפילה **"גבורות גשמים"**?
4. **"מאימתי מזכירין גבורות גשמים?"**.
א. בלשון המשנה נאמר: **"מזכירין"**. בלשוננו היום אנו אומרים: _____
ב. מי צריך להזכיר **גבורות גשמים**? סמנו את התשובה הנכונה:
- החזן.
- בית הדין.
- כל מי שמתפלל.
- ר' אליעזר ור' יהושע.
5. במשנה כתוב: **"מאימתי מזכירין גבורות גשמים?"** סמן את התשובה הנכונה מהי: **"הזכרת גשמים"**:
- דינה מזכירה בבית הספר.
- דני מזכיר לחברו לא לשכוח את המחברת.
- באמירת תהילים מזכירים הילדים את שמות החולים.
- דן מזכיר לאמא שלו שהיא הבטיחה לו מתנה.
6. כתוב את הכותרת של המשנה במילים שלנו. השלם את המילים החסרות. העזר בתרמילון:
לומר _____ של _____ היא: מאיזה _____ בשנה _____
בתפילת _____ : "הרוח ומוריד _____" _____?

תרמילון: הגשם, מתחילים, חג, הנושא, המשנה, יום, מסיימים, העמידה, שחרית, משיב

לקט משניות לכתה ג' ~ 3 ~

7. א. עיינו בסידור בתפילת העמידה והעתיקו תשע מילים שמופיעות לפני שאומרים: "משיב הרוח ומוריד הגשם". [כדאי לחלק את הכיתה לקבוצות. חלק יעתיקו מתפילת שחרית, חלק מתפילת מנחה, חלק מתפילת ערבית, חלק מתפילת מוסף של ראש חודש, חלק מתפילות שבת]
- ב. כתבו שתיים מגבורותיו של ה' שמופיעות בברכה זו:
- ג. הסבירו מדוע ברכה זו נקראת: "גבורות גשמים"?

8. סמן את התשובה הנכונה לגבי הזכרת גבורות גשמים:

- בקשה מה' שיוריד גשם.
- בקשה מה' שיוריד שלג.
- להיזכר שירדו גשמים.
- אומרים את שבחיו של ה'.

9. א. רבי אליעזר ורבי יהושע מסכימים שמזכירים גבורות גשמים בחג. איזה חג מהתורה שיש בו יום טוב ראשון ויום טוב אחרון, חוגגים לפני החורף?
- ב. השלם בטבלה מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע ממתי מזכירים את גבורות ה' בהורדת גשם:

תאריך עברי מדויק	זמן ההזכרה בלשון המשנה	
		רבי אליעזר
		רבי יהושע

- ג. לפי רבי יהושע מזכירים גבורות גשמים ביום טוב אחרון. איזה שם נוסף יש ליום זה?

10. א. "אמר לו רבי יהושע". מי אמר למי?
- ב. "הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג, למה מזכיר?". השלם את המשפט הנכון בדברי רבי יהושע.

- הרי אם יורדים / לא יורדים גשמים בחג הפסח / בחג הסוכות זה סימן קללה. אז למה לבקש גשמים ביום הראשון / ביום האחרון של החג?
- ג. מדוע אם יורדים גשמים בחג זה סימן קללה?

11. א. "אמר לו רבי אליעזר". מי אמר למי?

- ב. "אף אני לא אמרתי לשאול, אלא להזכיר, משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו!".
- הסבר מה הכוונה: לשאול גשמים. (העזר בהסבר המושגים)

לקט משניות לכתה ג' ~ 4 ~

מתוך תפילת העמידה (שמונה עשרה / תפילת לחש) בַּרְכַּת גְּבוּרוֹת ה':
אֶתָּה גְּבוּר לְעוֹלָם ה'. מִחֵיָּה מֵתִים אֶתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:
בְּקִיץ - מוֹרִיד הַטָּל:

בְּחורף - מְשִׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם:
מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד. מִחֵיָּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים. סוֹמֵךְ נוֹפְלִים. וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר
אֲסוּרִים. וּמְקַיֵּם אֲמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפֶר. מִי כְמוֹד בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמָה לָךְ. מְלַךְ מַמְיֵת וּמִחֵיָּה
וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה:

12. "בְּעוֹנָתוֹ". א. מה פירוש המילה:

ב. מתי זה נחשב בְּעוֹנָתוֹ לפי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר?

ג. מתי זה נחשב בְּעוֹנָתוֹ לפי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ?

13. במשנה כתוב: "אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵף אֲנִי לֹא אֶמְרָתִי לִשְׁאוּל, אֶלָּא לְהַזְכִּיר".
לפניכם שלוש הגדרות למילה "לשואל". סמנו את ההגדרה המתאימה למשנה שלנו:

א. לבקש משהו ממישהו.

ב. לשאול מישהו שאלה.

ג. להלוות דבר ממישהו.

14. בתפילת שמונה עשרה מתפללים בקשר לגשם פעמיים: "מְשִׁיב הָרוּחַ", "וּתֵן טַל וּמָטָר".

התבוננו בפירוש של המשנה וסמנו את האפשרות הנכונה.

- "מְשִׁיב הָרוּחַ", היא תפילה של: הזכרת גשמים / שאילת גשמים.

- "וּתֵן טַל וּמָטָר", היא תפילה של: הזכרת גשמים / שאילת גשמים.

15. "אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, לְעוֹלָם יִהְיֶה מִזְכִּיר". כתוב:

א. מי אמר למי: _____ אמירה זו הינה: שאלה / תשובה

ב. "אִם כֵּן, לְעוֹלָם יִהְיֶה מִזְכִּיר". הסבר את דברי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: _____

16. השלם מי אני:

א. לְדַעְתִּי גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים מְזַכִּירִים מִיּוֹם טוֹב הָרָאוּשׁוֹן שֶׁל סוּכוֹת: _____

ב. לְדַעְתִּי גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים מְזַכִּירִים מִיּוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁל סוּכוֹת: _____

17. סכום המשנה, במשנה זו יש מחלוקת בין חכמים והם דנים ביניהם.

א. מי הם התנאים ביניהם נערך הדיון? _____

ב. על איזו שאלה נערך הדיון? _____

ג. העתיקו את המשנה בצורת דו שיח בלשונך. התחילו כך:

מאימתי מזכירין גבורות גשמים? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מִיּוֹם טוֹב....

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: _____

ד. סמנו בקו את האומר: שמו של מי שאמר את הדברים.

ה. צבעו את כל הדברים שאמר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בצבע אחד, ואת כל דברי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בצבע אחר.

מסכת תענית : פרק א' משנה ב'נושא המשנה : ממתי ועד מתי מזכירים גשמים ושואלים גשמים?מושגים:

- א. מחלוקת - תלמידי חכמים החולקים ביניהם סביב נושא מסוים, הלכתי או רעיוני, כל אחד מבטא ומביע את דעתו על פי הבנתו, מזווית ראייה שלו והמקור עליו הוא התבסס. במשנתינו רק רבי מאיר מביא מקור מקראי לדבריו.
- ב. אין ... אלא - (משפט בלשון חכמים המציין שלילה מודגשת. - אין שואלין את הגשם אלא סמוך לגשמים) במשנתינו הכוונה היא: ששואלים (מבקשים) גשמים רק סמוך לתקופת הגשמים.
- ג. סמוך לגשמים - קרוב לזמן בו רגילים לרדת גשמים.
- ד. שאילת גשמים - בקשת: "ותן טל ומטר לברכה" בברכת "ברך עלינו..." או "ברכנו". למילה שאילה שתי משמעויות בעברית: 1. בקשה. 2. בירור דבר מה.
- ה. חג - כינוי לחג סוכות בלשון חז"ל.
- ו. חג סוכות - נמשך שבעה ימים. היום הראשון הינו יום טוב, אסור בעשיית מלאכה. למעט מלאכות הקשורות לאוכל נפש. היום השמיני של החג הוא גם יום טוב, ונקרא: שמיני עצרת.
- ז. רבי מאיר - תנא בדור הרביעי, תלמידו של רבי עקיבא כלל ידוע הוא: סתם משנה אליבא דרבי מאיר, והיא כפי שקבלה מרבו.
- ח. העובר לפני התבה - שליח הציבור/ החזן.
- ט. האחרון מזכיר - שליח הציבור/ החזן בתפילת מוסף, אומר: "משיב הרוח ומוריד הגשם".
- י. הראשון מזכיר - שליח הציבור/ החזן בתפילת שחרית אומר: "משיב הרוח ומוריד הגשם".
- יא. עד שייעבור הפסח - עד שיסתיים חג הפסח.
- יב. עד שיצא ניסן - עד שיסתיים חודש ניסן (עד ר"ח אייר).
- יג. אין אלא - זהו מבנה של משפט המופיע פעמים רבות במשנה. פירוש מבנה זה הוא: אין עושים כך, אלא יש לעשות אחרת. או: אין הכוונה כך אלא הכוונה היא אחרת.

(ב) אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים.

רבי יהודה אומר: העובר לפני התבה

ביום טוב האחרון של חג - האחרון מזכיר, הראשון אינו מזכיר.

ביום טוב הראשון של פסח - הראשון מזכיר, האחרון אינו מזכיר.

עד אימתי שואלין את הגשמים?

רבי יהודה אומר: עד שייעבור הפסח.

רבי מאיר אומר: עד שיצא ניסן.

שנאמר: ויזרד לכם גשם, מורה

ומלקוש בראשון (יואל ב, כג):

סיכום המשנה :

המשנה עוסקת בשאלה ממתי ועד מתי מזכירים גשמים. וכן ממתי ועד מתי מבקשים גשמים בתפילת העמידה.

גם במשנתנו מתנהל דיון בין רבי יהודה ורבי מאיר, לגבי משך הזמן בו מבקשים מה' גשם בתפילת העמידה (ויתן טל ומטור לברכה). רבי מאיר מביא מקור מהנביא יואל לדבריו.

שאלות משנה ב'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. שני תנאים מופיעים בשם במשנה והם: א. _____ ב. _____
מה ידוע עליהם: 1. _____
2. _____
3. "אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים".
א. השלם את החסר:
בלשון המשנה נאמר: "שואלין". בלשוננו היום אנו אומרים: _____
ב. כתוב מילה נוספת עליה למדנו במשנה הקודמת. בלשון המשנה: _____ . בלשוננו היום אנו אומרים: _____
ג. "סמוך לגשמים". סמנו את הפירוש הנכון:
- כשלא ירד כלל גשם
- רק אחרי שכבר ירד גשם
- כשמתחילים להתפלל "משיב הרוח ומוריד הגשם".
- לפני הזמן שצפוי לרדת בו גשם, בתחילת החורף
4. סמן את התשובה הנכונה לגבי המושג: "תג":
- פסח.
- שבועות.
- סוכות.
- ראש השנה.
5. הקף בעיגול את התשובה הנכונה בטבלה לגבי הזכרת: משיב הרוח ומוריד הגשם לפי **רבי יהודה**.

יום טוב אחרון של חג (סוכות)	יום טוב ראשון של פסח
מזכיר / אינו מזכיר	מזכיר / אינו מזכיר
מזכיר / אינו מזכיר	מזכיר / אינו מזכיר

לקט משניות לכתה ג' ~ 7 ~

6. הקף בעיגול את התשובה הנכונה:

א. במשנה א נאמר: "**מַאֲמֵתִי מְזַכֵּרִין גְּבוּרֹת גְּשָׁמִים?**". פירוש המילה "**מַאֲמֵתִי**" היא: מְתִי / עַד מְתִי.

ב. במשנה ב נאמר: "**עַד אֵימָתִי שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים?**" פירוש המילים: "**עַד אֵימָתִי**" הם: מְתִי / עַד מְתִי.

7. על שאלה זו יש שתי תשובות במשנה.

א. לפי **רַבִּי יְהוּדָה עַד**: _____ כלומר: _____

ב. לפי **רַבִּי מֵאִיר עַד**: _____ כלומר: _____

ג. כתוב את המילה ממנה למדים שרבי מאיר מביא **ט** עם לדבריו מהמקרא: _____

ד. **יֹאמַר ב, כג**, כתוב בפירוט ספר פרק ופסוק משם לקוח הפסוק: _____

8. "**וַיִּזְרַד לָכֶם גֶּשֶׁם, מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרֹאשׁוֹן**". כתוב:

א. "**בְּרֹאשׁוֹן**". על איזה חודש מדובר: _____

ב. כיצד למד מפסוק זה רבי מאיר ששואלים גשם עד סוף החודש: _____

9. השלם בלשון המשנה:

בלשון המשנה	בלשוננו	
	בְּיוֹם הָאֶחָד הָיָה חֶגְ סִכּוֹת, הָיָה שָׁל שְׁחִירָת	א
	אֵינוֹ מְזַכֵּר "מְשִׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם" אֲבָל	
	הָיָה שָׁל תְּפִלַּת מוֹסֵף כֵּן מְזַכֵּר "מְשִׁיב הָרוּחַ"	
	בְּיוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן שָׁל חֶג פֶּסַח הָיָה שָׁל שְׁחִירָת	ב
	מְזַכֵּר "מְשִׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם" אֲבָל הָיָה שָׁל	
	שָׁל תְּפִלַּת מוֹסֵף לֹא מְזַכֵּר "מְשִׁיב הָרוּחַ..."	

מסכת תענית: פרק א' משנה ג'

נושא המשנה: התאריך בו מתחילים לשאול את הגשמים

מושגים:

א. שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים - בקשת: "ותן טל ומטר לברכה" בברכת "ברך עלינו..." או "ברכנו".

למילה שאלה שתי משמעויות בעברית: 1. בקשה. 2. בירור דבר מה.

ב. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל - ידוע גם בשם רַבֵּן גַּמְלִיאֵל דְּיַבְנָה (או: רבן גמליאל השני). שימש מנהיג רוחני ונשיא ישראל אחרי המרד הגדול וחורבן בית המקדש השני. בן למשפחת הלל הזקן. סבו

של רבי יהודה הנשיא, עורך המשנה.

ג. אֶחָדוֹן שְׁבִיטָא - אחרון עולי הרגלים.

אומר	תאריך	מקרה	טעם
רַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּשִׁבְעָה בּוֹ, חֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם אַחֵר הֶחָג	(ג) בְּשִׁלְשָׁה בְּמֶרְחָשׁוֹן	שׁוֹאֲלִין אֶת הַגִּשְׁמִים.	כְּדִי שְׂיִגִיעַ אַחֲרוֹן שְׁבִיטֵי־יִשְׂרָאֵל לְנֹהַר פָּרָת:

סיכום המשנה:

המשנה עוסקת במחלוקת שבין תנא קמא (ת"ק) לרבן גמליאל לגבי התאריך המדויק בו מתחילים לשאול גשמים. במשנה בא לידי ביטוי הערך של התחשבות בזולת. הטעם לקביעת תאריך שאילת גשמים הוא הדאגה לעולי הרגלים. כל עם ישראל מאחרים את שאלת הגשמים - כדי שאחרון עולי הרגלים הגר בצפונה של ארץ ישראל, יספיק להגיע לביתו בחזרה. אחריות ואכפתיות לעולי הרגלים, התחשבות באחרים. [כשהם הגיעו עוד היה קיץ והם לא באו מוכנים, כמו כן הם עלולים להיתקע ליד נהרות שעלו על גדותיהם ולא יוכלו לשוב לבתיהם בזמן].

שאלות משנה ג'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. תנא אחד מופיע בשמו במשנה והוא: _____
מה ידוע עליו: _____
3. א. "בְּשִׁלְשָׁה בְּמֶרְחָשׁוֹן". כתוב: _____
1. מי אומר דין זה: _____
2. כמה ימים חלפו מאז סוכות: _____
ב. "בְּשִׁבְעָה בּוֹ".
1. מי אומר דין זה: _____
2. כמה ימים חלפו מאז סוכות: _____
ג. מה טעמו של רבן גמליאל: _____
ד. מה הפרש הימים בין דעת ת"ק לדעת רַבִּן גַּמְלִיאֵל: _____
ה. מה נוכל ללמוד ממחלוקת זו על התחשבות באחרים: _____
4. שאלת סיכום: _____
השלם מילים שיסבירו טוב יותר את הכתוב במשנה (העזר בתרמילון).
בשלושה במרחשון, _____
שואלין את הגשמים. _____
רבן גמליאל אומר: בשבעה בו _____, חמשה עשר יום אחר החג _____

תרמילון: אחד עשר יום אחר החג, שואלים את הגשמים, במרחשון, תנא קמא אומר,

לקט משניות לכתה ג' ~ 9 ~

5. עיינו בלוח השנה וכתבו באיזה יום בשבוע יחול השנה ז' במרחשוון. כתבו איזו פרשה יקראו בתורה, בשבת שאחרי ז' בחשוון: _____
6. השלם בטבלאות את הדעות השונות בהזכרת גשמים ובשאלת גשמים, היעזר במשניות הקודמות:

הזכרת גשמים

התנא	באיזו משנה	מה דעתו
רבי אליעזר		ממתי
רבי יהושע		
רבי יהודה		
רבי יהודה		עד מתי

שאלת גשמים

התנא	באיזו משנה	מה דעתו	הטעם / פסוק
תנא קמא		ממתי	
רבן גמליאל			
רבי יהודה			
רבי מאיר		עד מתי	

מסכת תענית : פרק א' משנה ד'

נושא המשנה : הזמן בו מתחילים היחידים להתענות בגלל בצורת הגשמים

מושגים:

א. יחידים - תלמידי חכמים.

ב. מתעניין - צמים.

ג. אוכלין ושותין משתשקה - מותר להם לאכול ולשתות כל ליל התענית, עד שיעלה עמוד השחר, כל זמן שלא ישנו.

ד. עמוד השחר - האור הראשון הנראה ביום.

(ד) **הגיע שבועה עשר במרחשוון ולא ירדו גשמים**
התחילו היחידים מתעניין שלש פעמים.
אוכלין ושותין משתשקה,
ומתריין: במלאכה, וברחיצה, ובסיכה, ובנעילת הסנדל. ובתשמיש המטה:

סיכום המשנה :

המשנה עוסקת בשלוש תעניות ראשונות (בימים שני, חמישי, שני) בהם צמים תלמידי חכמים בגלל הבצורת.

שאלות משנה ד'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. "**הגיע** שבעה עשר בַּמֶּרְחֶשֶׁן". כתוב כמה ימים עברו מאז סוכות: _____
3. "**היחידים מתעניין** שלש תעניות. **אוכלין** ושותין משקשקה, ו**מִתְרִין** בַּמֶּלֶאכָה...". כתוב את המילים המודגשות כפי שאנו כותבים אותן היום: _____
4. "**היחידים**". כתוב: _____
- א. מיהם אותם **היחידים**: _____
- ב. מה הם היו עושים: _____
- ג. באילו ימים מתענים: _____
- ד. מהו: "עמוד השחר": _____
- ה. ממתי החלה התענית: _____ ומתי היא הסתיימה: _____
- ו. חמשה דברים מותר למתענים לעשות למרות שהם אסורים בתעניות אחרות והם: _____

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

מסכת תענית : פרק א' משנה ה'

נושא המשנה : שלש תעניות ראשונות שנגזרות על הציבור בשל בצורת גשמים

מושגים:

- א. בית דין גוזרין... על הציבור - בשונה מהמשנה הקודמת ששם היחידים יזמו תענית מעצמם. במשינו כל הציבור צם מבוקר עד ערב, שני חמישי ושני.
- ב. גוזרין - מצוים.
- ג. אוכלין ושותין משקשקה - מותר להם לאכול ולשתות כל ליל התענית, עד שיעלה עמוד השחר, כל זמן שלא ישנו.

(ה) **הגיע** ראש חֹדֶשׁ כִּסְלוֹ וְלֹא יָרְדוּ גְשָׁמִים

בית דין גוזרין שלש תעניות על הציבור.

אוכלין ושותין משקשקה,

ומִתְרִין: בַּמֶּלֶאכָה, וּבִרְחִיצָה, וּבִסִּיכָה, וּבִנְעִילַת הַסַּנְדַּל, וּבִתְשָׁמִישׁ הַמָּטָה:

סיכום המשנה:

המשנה עוסקת בשלוש תעניות שניות (בימים שני, חמישי, שני), אותם צמים כל הציבור תעניות אילו נגזרות על ידי בית הדין בגלל הבצורת.

מחויבות הציבור לקחת אחריות בעת צרה - לעיתים אנשים יחידים מיוחדים יוזמים מעצמם, ולוקחים אחריות כשיש צרה. במשניות שלנו מדובר על תעניות, היחידים מתענים כדי לבטל את הצרה. כשהמצב מחמיר כל הציבור לוקח אחריות על הנושא.

שאלות משנה ה'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. "הַגִּיעַ רֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּסֵלוֹ". כתוב, _____
א. כמה ימים עברו מאז סוכות: _____
ב. כמה ימים עברו ללא גשם, אם התחילו לשאול גשמים ב- ז' מר חשוון: _____
3. "הַגִּיעַ רֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּסֵלוֹ וְלֹא יָרְדוּ גֶשְׁמִים". השלם לפי התרמילון: _____
הגיע _____ כְּסֵלוֹ וְעַדֵּין לֹא יָרַד גֶּשֶׁם. בֵּית דִּין גּוֹזְרִים לְהַתְּעַנּוֹת עַל _____
הם מְתַעֲנִים _____ יָמִים. בְּיָמֵים: _____
הצום מִתְחִיל בְּ _____ נמשך עַד _____
חֲמִשָּׁה דְּבָרִים מִתֵּר לְמִתְעַנִּים לַעֲשׂוֹת:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

תרמילון: מְלֹאכָה, רֹאשׁ חֹדֶשׁ, רְחִיצָה, הַצִּיבּוּר, סִיכָה, נְעִילַת הַסִּנְדֵּל, נְשִׁי, חֲמִינְטִי, נְשִׁי, תְּשֻׁמִּינַת הַמָּטָה, עֵלוֹת הַשָּׁחַר, צֵאת הַכּוֹכָבִים.

4. שאלת סיכום, לפניכם ציר זמן לחודשים תשרי, חשוון, כסלו.
כג' תשרי... ל' תשרי, א' חשוון... ג' חשוון... יז' חשוון... כט' חשוון, א' כסלו...
א. עיינו ביומן או בלוח השנה וכתבו באילו ימים בשבוע חלים השנה תאריכים אלו.
א' חשוון: _____ ג' חשוון: _____ יז' חשוון: _____ א' כסלו: _____
ב. עינו שוב במשניות הקודמות וכתבו מה נאמר במשניות על התאריכים שצוינו בציר הזמן?
א' חשוון: _____
ג' חשוון: _____
יז' חשוון: _____
א' כסלו: _____

מסכת תענית : פרק א' משנה ו'נושא המשנה : המשך גזירות חכמים בשל עצירת הגשמיםמושגים:

- א. עָבְרוּ אֱלוֹ - עברו הימים בהם התענו.
- ב. וְלֹא נָעֲנוּ - ה' לא נענה לתפילות ולתעניות, ועדיין לא ירד גשם.
- ג. יְתָרוֹת - נוסף משהו בתעניות הללו, התעניות נושאות אופי חמור יותר, נוספים איסורים.
- ד. מִבְּעוֹד יוֹם - עוד לפני שמתחיל היום.
- ה. מִתְּרִיעִין - משמיעים קולות בשופר.
- ו. מִטֵּין עִם חֲשֵׁכָה - פותחים את דלתות החנויות קצת לעת ערב, אבל אין מוציאים סחורתן לחוץ.
- ז. וּבְחִמְיָשִׁי מִתְּרִין - מותר לפתוח את החנויות כל היום.
- ח. מִפְּנֵי כְבוֹד הַשָּׁבָת - כדי שיספיקו להכין את כל הדרוש לשבת.

(ו) עָבְרוּ אֱלוֹ וְלֹא נָעֲנוּ
בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות על הצבור.
אוכלין ושותין מבעוד יום.
ואיסורין: במלאכה, וברחיצה, ובסיכה, ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה,
ונזעלין את המרקצאות.
עָבְרוּ אֱלוֹ וְלֹא נָעֲנוּ
בית דין גוזרין (עליהם) עוד שבע, שהן שלש עשרה תעניות על הצבור.
הרי אלו יתרות על הראשונות,
שבאלו מתריעין ונזעלין את התנויות.
בפני מִטֵּין עִם חֲשֵׁכָה, ובחמישי מתרין - מפני כבוד השבת:

סיכום המשנה :

המשנה עוסקת בעשר תעניות נוספות (בימים שני, חמישי, שני), המתחלקות לשתי קבוצות. קבוצה ראשונה רצף של שלוש תעניות, קבוצה שניה רצף של שבע תעניות שבהן מוסיפים איסורים נוספים. תעניות אלו צמים כל הציבור. התעניות הנוספות הן יממה שלמה, מערב עד ערב. וכן נוהגים בכל שאר איסורי תענית, כמו בתשעה באב. בחלק מהתעניות תוקעים בשופר ונועלים את בתי העסק.

שאלות משנה ו'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. "עָבְרוּ אֱלוֹ". כתוב, _____
- א. על מי מדובר: _____
- ב. כמה תעניות התענו כבר עד עכשיו **הַיְחִידִים**: _____
- ג. כמה תעניות התענו כבר עד עכשיו הציבור: _____
- ד. איזה איסור נוסף בתעניות הללו לעומת הקודמות: _____

3. **"הרי אלו יתרות על הראשונות"**. כתוב, **בלשונך** אילו איסורים נוספים בתעניות הללו:
1. _____
2. _____
4. השלם סיכום סדר התעניות במשניות: ד', ה', ו'

השלב	המקרה	המתענים	כמה ימים מתענים	באלו ימים צמים	התחלת הצום בקר / ערב	מה מותר / מה אסור לעשות
א' משנה ד'	הגיע י"ז בחשוון ולא ירדו גשמים			____ י' ____ י'		
ב' משנה ה'	הגיע ר"ח כסלו ולא ירדו גשמים			____ י' ____ י'		
ג' משנה ו'	עברו ג התעניות של צבור בר"ח כסלו ולא נענו			____ י' ____ י'		
ד' משנה ו'	עברו ו התעניות של צבור ועד עקשו לא נענו			____ י' ____ י' ____ י'		

מסכת תענית : פרק א' משנה ז'

נושא המשנה : גזירות נוספות בעצירת הגשמים : ממעטים בשמחה, היחידים שבים ומתענים מושגים:

- ממעטין - עושים פחות.
- משא ומתן - תקשורת שמטרתה לשכנע או להשפיע על הזולת, במשנה הכוונה למסחר.
- בבנין - במשנה הכוונה לבניין של שמחה, כגון: בניית בית לבן המתחתן.
- בנטיעה - נטיעת עצים לנוי.
- נזופין - דחויים, מי שנזפו בו.
- המקום - כינוי לקב"ה.
- כבני אדם הנזופין למקום - ביטוי שמשמעו: דחויים / לא רצויים לפני ה'.
- שנאמר - מילת פתיחה המציינת ציטוט מהמקרא.
- וגו' - (וגומר) מילה המציינת סוף ציטוט.

(ז) עברו אלו ולא נענו - ממעטין במשא ומתן,

בבנין ובנטיעה,

בארוסין ובנשואין

ובשאלת שלום בין אדם לחברו, כבני אדם הנזופין למקום.

היחידים חוזרים ומתענים - עד שיצא ניסן.

יצא ניסן ולא ירדו גשמים - סימן קללה, שנאמר: "הלוא קציר חטים היום" וגו', (שמואל א, יב, יז)

סיכום המשנה :

המשנה עוסקת בגזרות נוספות על הציבור אם עדיין לא ירד גשם. ממעטים במשא ומתן, לא בונים או נוטעים עצים, לא עורכים אירוסין או חתונות, ולא אומרים "שלום" זה לזה. אם עד סוף ניסן לא ירד גשם, כבר לא צמים, כי גשם בחודש ניסן הינו סימן קללה.

סיכום הפרק

הפרק כתוב על בסיס ציר זמן. מיום טוב הראשון של חג עד שיוצא ניסן. משניות א - ג עוסקות בהתנהלות שבכל שנה, מיום טוב ראשון של חג עד ז' במרחשוון. משניות ד-ז עוסקות בדרכי ההתנהלות בשנה בה יש בצורת. מ"ז בחשוון עד אחר ניסן.

שאלות משנה ז'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. א. עיינו ביומן או בלוח שנה, וכתבו באיזה יום חל השנה א' בכסלו: _____
 ב. נניח שבעבר, בשנה כזו לא ירדו גשמים עד א' בכסלו. כתבו מה הם התאריכים של ימי שני חמישי ושני בהם בית הדין גזר שלוש תעניות ראשונות על הציבור: _____
- ג. עברו ולא נענו. כתבו מה הם התאריכים של ימי שני חמישי ושני בהם בית הדין גזר שלוש תעניות אחרות על הציבור: _____
- ד. עברו ולא נענו. כתבו מה הם התאריכים של ימי שני חמישי, שני וחמישי, שני וחמישי, ושני בהם בית הדין גזר שבע תעניות נוספות על הציבור: _____
3. "עָבְרוּ אֵלָיו וְלֹא נִעְנֶוּ". כתוב, מהם הגזרות הנוספות בעצירת גשמים: _____
 א. _____ הסבר: _____
 ב. _____ הסבר: _____
 ג. _____ הסבר: _____
 ד. _____ הסבר: _____
4. באר את הביטוי: "כְּכֹנֵי אָדָם הַנְּזוּפִין לְמָקוֹם". _____
5. א. כתוב את המילה המציינת במשנה מובאה מהמקרא: _____
 ב. **שמואל א' יב, יז**, כתוב את מקור הפסוק בפירוט: ספר, פרק, פסוק: _____
 ג. עיין במקור וכתוב מה היה המקרה בגללו אומר שמואל הנביא: **הָלֹא קָצִיר חֲטִיִּם הַיּוֹם, וְגו'** _____
- ד. העתק את הפסוק במלואו: _____
- ה. כיצד למדים מהפסוק שגשם לאחר ניסן הוא סימן קללה: _____
- ו. כתוב מה מסמן גשם היורד בניסן: _____
6. **"וגו"**. מה המשמעות של מילה זו: _____

תענית אינה מתבטאת רק באי אכילה ושתייה. היא מהווה שיבוש של סדרי החיים הרגילים. עצירת גשמים מהווה ביטוי לכעסו של הקב"ה על עם ישראל, ולכן אי אפשר להמשיך בשגרה הרגילה. ההימנעות משגרה מחייבת להתבונן עוד על מה ולמה נגזרה הצרה.

מסכת סוכה פרק ב' משנה ט'

(ט) כָּל שֶׁבָּעַת הַיָּמִים אָדָם עוֹשֶׂה סִכּוֹת קִבְעָה וּבֵיתוֹ עָרָאִי. יָרְדוּ גִשְׁמִים, מֵאִמָּתִי מִתֵּר לַפְּנוֹת, מִשְׁתַּסְּרַח הַמִּקְפָּה. מִשְׁלֹו מִשָּׁל, לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמָה, לְעֶבֶד שֶׁבָּא לְמִזּוּג כּוֹס לְרֵבּוֹ, וְשֹׁפֵף לוֹ קִיתוֹן עַל פָּנָיו:

מסכת תענית: פרק א' משנה ז'

הַיִּחִידִים חוֹזְרִים וּמִתְעַנִּים - עַד שֶׁיֵּצֵא נִיסָן. יֵצֵא נִיסָן וְלֹא יָרְדוּ גִשְׁמִים סִימָן קָלִלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל א' יב) הֲלוֹא קָצִיר חֲטִים הַיּוֹם, וְגו'

7. כתוב, א. איזה קשר הינך מוצא בין המשנה בסוכה למשנה בתענית:
ב. מה אנו נדרשים לעשות אחרי שהקב"ה מראה לנו שהוא כועס עלינו:

סיכום לפרק א' משניות ד', ה', ו', ז'.

השלם:

- א. הַזְמַן הָרִאשׁוֹן שֶׁאֵם לֹא יָרְדוּ בּוֹ גִשְׁמִים מִתְחִילִים לְצוּם:
 - ב. הַצָּמִים בְּתַעֲנִית זֶה:
 - ג. מִסְפַּר הַיָּמִים: אֵלּוּ יָמִים בְּשָׁבוּעַ:
 - ד. הַתְּחֵלַת הַצּוּם (מִהֲלִילָה / מִהַבְּקָר):
 - ה. תְּמִשָּׁת הָעֲנוּיִים מְקִיָּמִים / לֹא מְקִיָּמִים.
 - ו. הַזְמַן הַשֵּׁנִי שֶׁאֵם לֹא יָרְדוּ בּוֹ גִשְׁמִים צָמִים:
 - ז. מִי הֵם הַצָּמִים בְּתַעֲנִית זֶה:
 - ח. כְּמָה יָמִים אֵלּוּ יָמִים בְּשָׁבוּעַ:
 - ט. הַתְּחֵלַת הַצּוּם (מִהֲלִילָה / מִהַבְּקָר):
 - י. תְּמִשָּׁת הָעֲנוּיִים מְקִיָּמִים / לֹא מְקִיָּמִים.
 - יא. מִה הַשָּׁנָה הַיִּחִיד בֵּין ג' הַתַּעֲנִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת ל'ג' הַתַּעֲנִיּוֹת הַשֵּׁנִיּוֹת:
 - יב. הַזְמַן הַשְּׁלִישִׁי שֶׁאֵם לֹא יָרְדוּ בּוֹ גִשְׁמִים צָמִים:
 - יג. הַצָּמִים בְּתַעֲנִית זֶה:
 - יד. מִסְפַּר הַיָּמִים: אֵלּוּ יָמִים בְּשָׁבוּעַ:
 - טו. הַתְּחֵלַת הַצּוּם (מִהֲלִילָה / מִהַבְּקָר):
 - טז. תְּמִשָּׁת הָעֲנוּיִים מְקִיָּמִים / לֹא מְקִיָּמִים.
 - יז. מִה עוֹד עָלִיהֶם לַעֲשׂוֹת:
 - יח. שְׁלֹשֶׁת הַשָּׁנִים בֵּין ג' הַתַּעֲנִיּוֹת הַקּוֹדְמוֹת ל'ג' הַתַּעֲנִיּוֹת אֵלּוּ שְׁבָעִים הַשְּׁלִישִׁי:
- 1.
 - 2.
 - 3.
 - ט. הַזְמַן הָרִבְעִי שֶׁאֵם לֹא יָרְדוּ בּוֹ גִשְׁמִים צָמִים:

- כ. הצמים בתענית זו: _____
- כא. מספר הימים: _____ אלו ימים בשבוע: _____
- כב. התחלת הצום (מהלילה / מהבקר): _____
- כג. תמשת הענויים מקימים / לא מקימים. _____
- כד. מה עוד אסור עליהם לעשות: _____
- שאלות סיכום לכל הפרק
- כה. כתוב משפטים מהמשניות שבפרק שקשורים למילה: מתי או עד מתי עושים כך וכך? ציין באילו משניות נאמר כך: _____
1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
- כו. פעולות שנעשות ע"י אנשים רבים נכתבת בלשון המשנה עם סיומת של האותיות ין. אך אנו כותבים עם סיומת של אותיות ים. למשל: בלשון המשנה: מזכירין (משנה א), ובלשוננו: מזכירים.
- לפניך רשימת מילים שמופיעות בפרק זה. ציין באילו משניות הן מופיעות. (יש מילים שמופיעות מספר פעמים במשניות)

המילה	המשנה
א	מזכירין
ב	שואלין
ג	מתעניין
ד	אוקלין
ה	נשותין
ו	ומתריין
ז	גוזרין
ח	ואסורין
ט	ונועלין
י	מתריעין
יא	ממעטין
יב	בארוסין
יג	ובגשוואין
יד	הגזופין

- כז. "עברו אלו ולא נענו". ביטוי זה מופיע ארבע פעמים בפרק. כתבו באלו משניות הביטוי מופיע: _____
- כח. $3+3+7=13$. כתבו במילים של המשנה את פירושו של התרגיל: _____